

ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบในนวนิยายไทย พ.ศ. 2540-2565

Problems and Solutions of the Marginalized in Thai Novels, from 1997 to 2022

จื่อหลาน สวี และ พัชรินทร์ บุรณะกร

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Zhilan Xu and Patcharin Buranakorn

Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: 980469039@qq.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบในนวนิยายไทย พ.ศ. 2540-2565 จำนวน 5 เรื่อง ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพตามกรอบแนวคิดปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหสังคม และแนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบ วิเคราะห์ด้วยทฤษฎีการตีความโดยพิจารณาจากความหมายของคำประพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายดังกล่าวได้สะท้อนปัญหาทั่วไปของคนชายขอบกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย พบว่าคนชายขอบส่วนมากไม่มีบ้านของตนเองและต้องเช่าบ้านที่มีสภาพทรุดโทรม อันตราย และไม่ถูกสุขลักษณะ 2) ปัญหาความรุนแรงทางร่างกาย พบว่าคนชายขอบถูกทำร้ายร่างกายโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และไม่สามารถปกป้องตนเองได้ 3) ปัญหาถูกกีดกัน พบว่า คนชายขอบถูกคนในชุมชนดูถูกเหยียดหยาม และไม่ได้รับการยอมรับในการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน และ 4) ปัญหาการศึกษา พบว่าครอบครัวคนชายขอบไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กซึ่งทำให้เด็กสูญเสียโอกาสในการเรียนรู้และเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย นอกจากนี้ ยังพบปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ปัญหาครอบครัว และปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ ได้แก่ ปัญหาในการขอสัญชาติไทย และปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน และปัญหาค่าแรง ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบ พบว่า ผู้เขียนได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตแนวทางแก้ไขปัญหาขาดแคลนทุนทรัพย์ แนวทางแก้ไขปัญหาลูกเลี้ยงดูเด็กบ้านแตก แนวทางแก้ไขปัญหการศึกษา และแนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงทางจิตใจ

คำสำคัญ: ปัญหา; แนวทางแก้ไขปัญหา; คนชายขอบ; นวนิยายไทย

* วันที่รับบทความ : 9 พฤศจิกายน 2566; วันแก้ไขบทความ 29 พฤศจิกายน 2566; วันตอบรับบทความ : 30 พฤศจิกายน 2566

Received: November 9 2023; Revised: November 29 2023; Accepted: November 30 2023

Abstract

This research article aims to analyze problems and solutions of the marginalized presented in five Thai novels, published during 1997 – 2022. Research methodologies include the qualitative study according to studies of social problems and resolutions; perceptions of the marginalized; and text analysis focusing on the semantic. The research finds four aspects of problems of the marginalized, as the following. 1) Residence, most houses of the marginalized are insecure, unhealthy, shabby rented rooms. 2) Physical violence, generally the marginalized is unprotected and frequently harmed by chances. 3) Discrimination, the marginalized is not welcomed by other members of communities and deprived to participate in activities of their communities. 4) Education, the marginalized does not deem education important for their children, so they are left off and risky to break laws. In addition, particular problems are found in some social and cultural groups of the marginalized, including broken family; mental disorder; application for Thai nationality; conflicts between ethnic groups; and economic problems about risky work and low wages. As stated problems, the writers propose resolutions for mental issues; lacking of funding; taking care of broken home children; education; and mental violence.

Keyword: Problem; Resolution; The Marginalized; Thai Novel

บทนำ

ทุกสังคมประกอบด้วยกลุ่มชนที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละกลุ่มชนจะมีลักษณะเฉพาะตัว มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง สังคมไทยก็เช่นเดียวกัน ประกอบด้วยบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ความเชื่อ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม เช่น ชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยภูเขา ชนกลุ่มน้อย เป็นต้น กลุ่มชนหลาย ๆ กลุ่มรวมตัวกันก็จะกลายเป็นสังคมใหญ่ ดังนั้นแต่ละกลุ่มชนก็เป็นส่วนสำคัญของสังคม แต่สังคมอาจไม่ได้ให้ความสำคัญหรือความสนใจกับทุกกลุ่มชน โดยเฉพาะกลุ่มชนที่มีชีวิตอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางของสังคม ซึ่งหมายถึงคนชายขอบที่เป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้รับการดูแล บริการหรือความคุ้มครองจากรัฐอย่างที่คนอื่น ๆ ได้รับ ไม่ได้รับสิทธิ โอกาส และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียม ชูศักดิ์ วิทยาภค (2541 : 17-18) กล่าวว่า คนชายขอบถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงของประเทศและถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้คนเหล่านี้นั้นมักมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสังคมใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นภาษา ศาสนา ความเชื่อ ทำให้ถูกมองว่าเป็นพวกล่างหลัง ไร้การศึกษา มีวิถีการดำรงชีวิตเพียงแค่ง่ายๆ

สุริชัย หวันแก้ว (2558 : 18-19) ได้นิยามและจำแนกคนชายขอบว่า ในทางภูมิศาสตร์ คนชายขอบเป็นกลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาเดิม การตั้งถิ่นฐานใหม่ หรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในพื้นที่ใหม่ ทั้งยังถูกกีดกันจากคนกลุ่มใหญ่ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนหรือเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อน นอกจากนี้ คนชายขอบทางภูมิศาสตร์ยังหมายรวมถึง คนที่อยู่ชายขอบพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยไม่ได้เคลื่อนย้ายจากถิ่นฐานเดิม ในทางสังคมและวัฒนธรรม คนชายขอบเป็น

คนกลุ่มน้อยในสังคมใหญ่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับเลือกปฏิบัติจากผู้คนส่วนใหญ่ การเรียนรู้การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอดหรือมีชีวิตอยู่ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ ในทางเศรษฐศาสตร์ คนชายขอบหมายรวมถึงผู้ด้อยอำนาจ เป็นภาวะที่คนไม่มีอำนาจตกเป็นเบี้ยล่างของคนกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจและโอกาสทางสังคมที่สูงกว่า ทำให้คนกลุ่มดังกล่าวกลายเป็นกลุ่มคนชายขอบ เช่น คนที่ยากจน คนยากไร้ เป็นต้น

จากลักษณะและความหมายของคนชายขอบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า คนชายขอบอยู่รอบนอกของสังคม ไม่ได้รับการดูแลจากรัฐ ถูกกีดกันและเอารัดเอาเปรียบจากคนกลุ่มใหญ่ การที่สังคมใหญ่ไม่ยอมรับหรือไม่เข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อความศรัทธาของคนชายขอบ จะทำให้คนชายขอบประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย และทำให้ประเทศเกิดปัญหาได้ เพราะกลุ่มชนทุกกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีบทบาทและหน้าที่สำคัญต่อสังคม ถ้าสังคมให้ความสำคัญ ความสนใจกับกลุ่มคนชายขอบมากขึ้น เข้าใจสภาพชีวิตและปัญหาของคนชายขอบ ทุกคนให้ความช่วยเหลือคนชายขอบ แก้ไขปัญหาของคนชายขอบ ซึ่งจะทำให้คนชายขอบสามารถอยู่ร่วมกันและใช้ชีวิตร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข และจะช่วยนำพาสังคมไทยสู่อนาคตที่สดใสได้ ดังนั้น การเข้าใจปัญหาของคนชายขอบจึงเป็นสิ่งสำคัญ

หากทุกคนเข้าใจสภาพการใช้ชีวิต และปัญหาของคนชายขอบ จะเป็นทางออกของการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของคนชายขอบ ซึ่งผู้วิจัยมองว่า นวนิยายเป็นเครื่องมือที่ดีสามารถสื่อให้เราเห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และปัญหาของคนชายขอบอย่างละเอียด การอ่านนวนิยายจะช่วยให้เราเข้าใจและเห็นใจคนอื่นเพิ่มขึ้น เพราะนวนิยายคือเรื่องของตัวละครเอกที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ นวนิยายอธิบายเรื่องราวว่าทำไมคน ๆ หนึ่งถึงได้ทำอย่างนั้น และเขาจะต้องทำอะไรต่อไป เมื่อเราอ่านนวนิยาย เราเอาตัวเราเองเข้าไปในสถานการณ์และความคิดจิตใจของตัวละครเอก และเราสามารถที่จะเข้าใจการกระทำของตัวละครเอก จากความคิดจิตใจของเขามากกว่าที่เรามักจะมองเห็นแค่ภายนอกของคนที่เราพบในชีวิตจริง (ปฏิรูปประเทศ ไทย, 2559) ดังที่วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541 : 197) กล่าวว่า วรรณกรรมประเภทนวนิยายสะท้อนภาพของสังคม คือเรื่องราวของกลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันภายใต้ระบบวัฒนธรรมเดียวกัน และสิ่งที่ผู้อ่านได้มองเห็นในนวนิยายเป็นสภาพย่อยสังคมที่นักเขียนอยู่ร่วมจริง

นวนิยายไทยมีส่วนหนึ่งได้นำเสนอเรื่องราวของกลุ่มคนชายขอบไว้อย่างน่าสนใจ สะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่และปัญหาของคนชายขอบ โดยเฉพาะนวนิยายที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป เนื่องจากปี พ.ศ. 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2545 : หมวด 3, 1-3) ทำให้เห็นว่าคนชายขอบมีโอกาสเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมของตนเองให้สามารถมีจุดยืนในสังคมได้อย่างเท่าเทียมมากขึ้น นวนิยายที่เกี่ยวกับคนชายขอบที่ตีพิมพ์หลังปี พ.ศ. 2540 จึงอาจมีลักษณะที่แตกต่างกับนวนิยายที่ตีพิมพ์ก่อนปี พ.ศ. 2540 เนื่องจากมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคนซึ่งรวมถึงคนชายขอบด้วย ดังนั้น เรื่องราวของคนชายขอบอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ทางสังคมในแต่ละยุคสมัย

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนชายขอบ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมในนวนิยายไทยมีผู้ศึกษาวิจัยไว้หลายเรื่อง เช่น ชัยเนตร ชนกคุณ (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง ตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์ ภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน มาโนช ดินลานสกุล (2549) ศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมอำนาจ: กระบวนการผลักดันให้เป็นชายขอบกรณีชาวเลในนวนิยาย เรื่อง เสี่ยงเพรียกจากท้องน้ำ เว่ย หวันลู่ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2546-2561 รสลิน นิรันราย (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนเด็กและเยาวชนในนวนิยายของม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ และศุภลักษณ์ หอมชื่น (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาสังคมในงานเขียนของเสาวรี ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับคนชายขอบโดยสรุปทำให้เห็นชะตากรรมและโคกนาฏกรรมของคนชายขอบที่ตกเป็น “คนอื่น” ของสังคม ถูกมองข้าม ถูกยึดเยียดให้เป็นคนล่าหลัง ถูกพิพากษาว่าถ่วงความเจริญ เป็นสิ่งที่น่าอัปยศของสังคม และถูกประเมินค่าต่ำต้อยจนเกินเหตุ ต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมพบว่า ปัญหาสังคมที่ปรากฏในนวนิยาย ได้แก่ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ปัญหาการข่มขืน การทำแท้ง และความรุนแรงภายในครอบครัว ปัญหาเด็ก คือปัญหาการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ปัญหาเด็กขาดโอกาสทางการศึกษา ส่วนสังคมชนบทมีปัญหาคความยากจน ปัญหาการทำผิดกฎหมาย ปัญหาคุณธรรม และพบว่าผู้เขียนนวนิยายได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหผ่านบทสนทนาและผ่านบทบรรยาย ผ่านโครงเรื่องและการสร้างตัวละครคู่เทียบ

ปัจจุบันแม้ว่ามีการศึกษาเรื่องราวของกลุ่มคนชายขอบในวรรณกรรมมาหลายเรื่อง แต่ยังไม่มีการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบในนวนิยายไทย พ.ศ. 2540-2565 ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบในนวนิยายไทย พ.ศ. 2540-2565 ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบ รวมทั้งได้ตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคม ทำให้เข้าใจและเห็นอกเห็นใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ในระดับชนชั้นทางสังคมที่ต่างกันไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหของคณชยขบในนวนนิยายไทย พ.ศ. 2540-2565

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรม (Textual Analysis) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคณชยขบ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหของคณชยขบในวรรณกรรม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

2. สำนวนนวนนิยายไทยจากร้านหนังสือออนไลน์ซีเ็ดบุ๊กเซ็นเตอร์ (www.se-ed.com) ของบริษัท ซีเ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นร้านหนังสือรายใหญ่ที่สุดของประเทศไทย มีเครือข่ายร้านหนังสือทั่วประเทศมากที่สุด ด้วยฐานะผู้นำตลาดรายใหญ่ที่สุด จึงได้รับการยอมรับจากผู้อ่านหนังสือทั่วไป (ทีมซีเ็ด, 2562) ผู้วิจัยคัดเลือกนวนนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคณชยขบที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2540-2565 โดยมีตัวละครสำคัญเป็นคณชยขบที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง เนื้อเรื่องแสดงให้เห็นภาพคณชยขบที่มีลักษณะเป็นกลุ่มคนที่อยู่ห่างไกลจากสังคม ถูกเบียดขย เป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส ไม่ได้รับการดูแล หรือความคุ้มครองจากรัฐอย่างทีคนอื่น ๆ ได้รับ มีวัฒนธรรมย่อยที่เป็นของตนเอง ผู้วิจัยคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ได้นวนนิยายจำนวนทั้งหมด 11 เรื่อง ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะเลือก 5 เรื่องเพื่อเป็นตัวแทนที่น่าสนใจประเด็นปัญหาคณชยขบ นวนนิยาย 5 เรื่องนี้ แสดงลักษณะความเป็นคณชยขบในบริบทที่หลากหลายในสังคมไทยและมีสถานภาพความเป็นคณชยขบที่แตกต่างกัน เนื้อเรื่องสะท้อนให้เห็นปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหของคณชยขบอย่างชัดเจน ได้แก่ คนข้ามผืนของ ประชาคม ลุนาชัย (2543) ช่างสำราญของ เดือนวาด พิมวนา (2546) เพื่อนรักริมโขงของ เขมชาติ เทพไชย (2547) สมานจิตบันเทิงของ นที ศศิวิมล (2557) และเสียงเพรียกจากเทือกเขาปิล็อกตองของเสาวรี เอี่ยมละออ (2564)

3. ศึกษาและรวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคณชยขบในนวนนิยาย 5 เรื่องดังกล่าว

4. วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหของคณชยขบในนวนนิยายไทยตามกรอบแนวคิดคณชยขบและปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหของสังคม โดยพิจารณาจากความหมายของคำประพันธ์

5. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีและกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบ ปัญหาสังคมและแนวทางแก้ไข ปัญหาสังคม ดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบ

“คนชายขอบ” (Marginal people) เป็นกลุ่มคนที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลาง ทั้งในทางภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐศาสตร์ ในทางภูมิศาสตร์ คนชายขอบมักเป็นกลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจและการเมือง เพราะฉะนั้นการตั้งถิ่นฐานใหม่หรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้จึงต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในพื้นที่ใหม่ ทั้งยังถูกกีดกัน ถูกเอารัดเอาเปรียบจากคนกลุ่มใหญ่ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนหรือเขตภูมินาสนั้นมาก่อน

ในทางชาติพันธุ์ คนชายขอบเป็นกลุ่มคนมีชาติพันธุ์ที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมหรือการมีความแตกต่างจากชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองประเทศ การเป็นชาติพันธุ์เดียวกันนั้นพิจารณาจากการที่กลุ่มคนมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี มีบรรทัดฐาน ความเชื่อ และภาษาพูดเดียวกัน

ในทางสังคมและวัฒนธรรม คนชายขอบเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหญ่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับเลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสวัฒนธรรมหลัก การเรียนรู้การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอด หรือมีชีวิตอยู่ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าว จึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ

ในทางเศรษฐศาสตร์ คนชายขอบหมายถึงผู้ด้อยอำนาจ เป็นภาวะที่คนไม่มีอำนาจตกเป็นเบี้ยล่างของคนกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจและโอกาสทางสังคมที่สูงกว่า ทำให้คนกลุ่มดังกล่าวกลายเป็นกลุ่มคนชายขอบ เช่น คนที่ยากจน คนยากไร้ เป็นต้น คนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่ได้มีบทบาทหรือตำแหน่งที่ชัดเจนในสังคม จึงทำให้ถูกสังคมกีดกันอยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า (สุริชัย หวันแก้ว, 2558 : 18-19)

2) แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาสังคมและแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม

ปัญหาสังคมเป็นสถานการณ์หรือสภาวะการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งที่เกี่ยวข้องของบุคคลเป็นวงกว้าง และบุคคลเหล่านั้นพยายามหาทางและร่วมมือที่จะกำจัดปัญหาเหล่านั้นให้หมดสิ้นไป (นวลฉวี กุลโรจนภัทร และคณะ, 2549 : 105) ปัญหาคนชายขอบเป็นปัญหาที่ค่อนข้างหนัก สังคมควรให้ความสำคัญกับปัญหาของคนชายขอบ พยายามหาแนวทางช่วยแก้ไขปัญหาของคนชาย เพื่อใหสังคมไทยเกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

สนธิ สมักรการ และ สุพรรณิ ไชยอำพร (2549 : 86-89) กล่าวว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมสามารถแบ่งออกเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้ 3 ประการ คือ 1) การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สังคม ด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจในปัญหาสังคมที่มุ่งจะทำการแก้ไข เพื่อให้สาธารณชนได้เกิดความรู้สึกอย่างแท้จริงว่า ปัญหาสังคมดังกล่าวเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจ เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ต่อชีวิต และอนาคตของผู้ที่หลงผิดเข้าไปเกี่ยวข้องกับ

ปัญหาสังคม 2) การสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพราะโลกมีกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่เสมอ พัฒนาการทางเทคโนโลยีหลายประการได้ทำให้ปัญหาสังคมมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น การติดตามการเปลี่ยนแปลงในทางวิชาการหรือผลการค้นคว้า ศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมเป็นสิ่งที่หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ในเรื่องนี้ให้แก่สังคม เพื่อให้การเผยแพร่ความรู้ในเรื่องปัญหาสังคมได้เป็นไปอย่างถูกต้องและทันสมัย 3) ควรกำหนดมาตรการในการป้องกันปัญหาสังคมอย่างเป็นไปได้ตามความเป็นจริง และมีการควบคุมการปฏิบัติอย่างได้ผล

ผลการวิจัย

การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบในนวนิยายไทย พ.ศ. 2540-2565 ผู้วิจัยได้ศึกษานวนิยายที่เกี่ยวกับคนชายขอบทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ *คนข้ามฝัน* *ช่างสำราญ* *เพื่อนรักริมโขง* *สมานจิต* *บันเทิง* และ *เสียงเพรียกจากเทือกเขาบิล็อกตอง* ได้พบปัญหาของกลุ่มคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ปัญหาของกลุ่มคนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ และปัญหาของกลุ่มคนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ ซึ่งคนชายขอบ 3 กลุ่มนี้ได้ประสบปัญหาที่เหมือนกัน และมีปัญหาเฉพาะกลุ่ม นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้เขียนนวนิยายได้นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของคนชายขอบด้วย

กลุ่มคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในนวนิยายดังกล่าว ได้แก่ เด็กบ้านแตก เป็นเด็กที่พ่อแม่แยกทางกัน มีปัญหาครอบครัว ถ้าไม่ได้รับการดูแลจากทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ เด็กบ้านแตกจะประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เด็กกลุ่มนี้จึงถือเป็นเด็กชายขอบ ผู้ป่วยจิตเวช เป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางจิต ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ชิด ถูกคนในชุมชนกีดกัน ขาวนา เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาที่ดินทำกิน ถูกกดขี่จากเหล่าข้าราชการหรือชนชั้นปกครอง เป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอของสังคม กลุ่มคนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ที่ปรากฏในนวนิยายดังกล่าว ได้แก่ ชาวเวียดนามอพยพ เป็นกลุ่มชนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ไม่ได้รับการยอมรับจากคนในท้องถิ่น จึงตกเป็นคนชายขอบ ชาวเขา เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงไม่ค่อยมีโอกาสเข้าถึงโลกภายนอก ชีวิตอยู่ห่างไกลความเจริญ คนในสังคมส่วนใหญ่ไม่รู้วิถีชีวิตของชาวเขา ผู้ไร้สัญชาติ เป็นผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทย อาศัยอยู่ในศูนย์พักพิง ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้เช่นเดียวกับบุคคลที่เป็นพลเมืองไทย กลุ่มคนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจที่ปรากฏในนวนิยายดังกล่าว ได้แก่ ลูกเรือประมง เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานทำงานหนัก แต่ได้ค่าจ้างน้อย ใช้ชีวิตอยู่บนเรือยากลำบาก เป็นคนชายขอบที่ยากจน

จากการศึกษาตัวบทนวนิยายดังกล่าว พบปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบในด้านต่าง ๆ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาทั่วไปของคนชายขอบ

คนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม คนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ และ คนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจมีปัญหาที่เหมือนกัน คือ ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ปัญหาความรุนแรงทางร่างกาย ปัญหาถูกกีดกัน และปัญหาการศึกษา ดังต่อไปนี้

1.1 ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย

นวนิยาย เรื่อง เพื่อนรักริมโขง นำเสนอปัญหาที่อยู่อาศัยของเด็กชายขอบชื่อเตียน มีสภาพทรุดโทรม ผุพัง ครอบครัวยากจนมาก เป็นชาวเวียดนามอพยพ ดังตัวอย่าง

เขียวยืนมองบ้านเช่าผุพังของเตียนด้วยความอัศจรรย์ใจ และนึกเปรียบเทียบระหว่างบ้านของตนกับบ้านหลังที่เห็นอยู่เบื้องหน้าว่าหลังไหนทรุดกว่ากัน กระเบื้องดินขอที่ชุ่มหลังคา สีของม่านดำสนิท มองไม่ออกว่าสีเดิมของมันเป็นอย่างไรรแล้ว และดูเหมือนหลังคาบ้านจะแอ่นเหมือนท้องช้าง ไม่รู้ว่ามันจะพังลงมาเมื่อไหร่

(เชมชาติ เทพไชย, 2547 : 90)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ชาวเวียดนามอพยพอยู่ในสถานะที่ยากจน มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ไม่มีบ้านของตนเอง ต้องเช่าบ้านที่มีลักษณะที่ทรุดโทรม ผุพัง ทำให้มีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของชีวิต แต่ชาวเวียดนามอพยพยังต้องใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ เนื่องจากขาดแคลนเงินทุน ทำให้ต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ยากลำบาก เห็นได้จากครอบครัวของเด็กชื่อเตียน อพยพจากประเทศเวียดนาม ครอบครัวอาศัยอยู่ในบ้านผุพัง หลังคาบ้านแอ่นตัวลง เหมือนท้องช้าง ไม่รู้ว่าจะพังลงมาเมื่อไหร่ ทำให้เห็นปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของคนชายขอบ ที่พักไม่ปลอดภัย ซึ่งคนชายขอบไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้

นวนิยาย เรื่อง คนข้ามฝัน ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยของลูกเรือประมง มีเสียงเครื่องยนต์รบกวนทั้งคืน และมีกลิ่นเหม็น ชั้กับสกปรกนอ้าง ๆ กัน สักได้กลิ่นเหม็นจากตัวศพ ดังตัวอย่าง

หลายคืนผ่านไป สักกับชัพนอนข้าง ๆ กัน ท่ามกลางเสียง ครางกระหึ่มของเครื่องยนต์และเสียงกรนครี๊ดคราดของปูในรอยที่เขาออกกะ ท่ามกลางกลิ่นน้ำมันเครื่องและจาระบี กลิ่นสาบน้ำเค็ม โขยมากับลมที่พัดผ่านช่องหน้าต่าง

(ประชาคม ลุนาชัย, 2543 : 45)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า สภาพที่อยู่อาศัยของคนชายขอบค่อนข้างลำบาก ที่นอนแออัด สิ่งแวดล้อมรอบข้างสกปรก มีกลิ่นเหม็น และมีเสียงรบกวนทั้งคืน เห็นได้จากสิ่งแวดล้อมที่พักอาศัยของลูกเรือประมง นอนอยู่บนเรือ ห้องพักเล็กแคบ ต้องใช้พื้นที่นอนร่วมกับคนอื่น สภาพที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี สภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่สะดวกสบาย ไม่สะอาด และเสียงรบกวนอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพทั้งกายและใจของคนชายขอบได้ และอาจทำให้เกิดความเครียดในการใช้ชีวิต

1.2 ปัญหาความรุนแรงทางร่างกาย

นวนิยาย เรื่อง คนข้ามฝัน นำเสนอปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับลูกเรือประมงซื้อชีพ เขาถูกคนงานเก่ารุมตี ทำร้ายร่างกายอย่างหนัก ดังตัวอย่าง

หลังเสร็จงานรอนั้น ลูกเรือเก่าห้าหกคนกรูเข้ากลุ่มรุมไอ้โย่งขาว เสียงดุดันดังต่อเนื่อง
เกือบสิบนาที ช่างเครื่องและนายท้ายกรูกันออกมาห้าม แต่เข้าเกินการณ์ไปแล้ว

ชัพนอนแผ่หลาบนคาคัดฟ้า เลือดกบปาก ตาเขียวซ้ำ บ่ายวันนั้นเองเขาก็ถูกส่งข้ามไปเรือศิลา
2 สับเปลี่ยนกับลูกเรือหน้าใหม่อีกคนหนึ่ง

(ประชาคม ลุนาชัย, 2543 : 26-27)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า คนชายขอบผู้ใช้แรงงานประสบปัญหาความรุนแรง ถูกคนอื่นทำร้ายร่างกาย ทำให้ได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรง ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตได้ เห็นได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับลูกเรือประมงซื้อชีพ ถูกหลายคนรุมตี แม้มีคนพยายามจะป้องกันแต่ไม่ทันเวลา ทำให้ชีพได้รับบาดเจ็บหนัก และยังคงส่งไปที่เรืออีกลำหนึ่งโดยไม่มีเวลาพักฟื้นร่างกาย ทำให้เห็นว่าคนชายขอบผู้ใช้แรงงานประสบปัญหาความรุนแรงทางร่างกาย ไม่มีทางปกป้องตัวเองและต้องเผชิญกับอันตรายจากผู้อื่น

นวนิยายเรื่อง เสียงเพรียกจากเทือกเขาบิล็อกตอง นำเสนอว่า ชาวเขา และชาวนาอพยพมีปัญหา
กับรัฐบาล และเกิดความรุนแรงขึ้น ดังตัวอย่าง

“ถ้าจำเป็นเราจะต่อสู้” เอ้ซุบอก

“ที เข้าไปหลบอยู่ด้านใน” ลั้งทิพุด กลอยตัวสั้น...

เสียงป็นดังกึกก้อง เอ้ซุบอกว่า

“เตรียมอาวุธ”

การต่อสู้ได้เริ่มขึ้น มีการปะทะกัน เอ้ซุบอกให้ผู้หญิง เด็ก และคนแก่ถอยร่นเข้าไปในป่า แต่
กลอยยังอยู่ที่เดิม ลั้งทิวงเข้ามา บอกกลอยว่าให้ออกไปพร้อมกับคนอื่น กลอยส่ายหน้า

(เสาวรี เอี่ยมละออ, 2564 : 167)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า คนชายขอบมีปัญหากับรัฐบาล สองฝ่ายไม่มีใครยอมถอย ทำให้เกิดความรุนแรงขึ้น มีการใช้อาวุธต่อสู้กัน ซึ่งจะทำความร้ายชีวิตของทั้งสองฝ่าย เห็นได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างชาวเขา ชาวนาอพยพกับรัฐบาล สองฝ่ายมีการต่อสู้ การปะทะกัน มีอาวุธปืน คนชายขอบที่อยู่ในเหตุการณ์มีเด็ก ผู้หญิง ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิต ทำให้เห็นว่า ปัญหาระหว่างคนชายขอบกับรัฐบาลทำให้เกิดความรุนแรงขึ้น ซึ่งเป็นอันตรายแก่ชีวิตสองฝ่าย โดยเฉพาะคนชายขอบกลุ่มคนที่เปราะบาง อาจได้รับบาดเจ็บมากขึ้น

1.3 ปัญหาถูกกีดกัน

นวนิยายเรื่อง สมานจิตบันเทิง นำเสนอว่า ผู้ป่วยจิตเวชถูกคนในชุมชนกีดกัน ไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับใครได้ ผู้ป่วยอยู่อย่างโดดเดี่ยว จนทนไม่ไหว ต้องกลับไปโรงพยาบาลเพื่อขอคำปรึกษา ดังตัวอย่าง

แต่ชีวิตของนายอ้อดราบรินอยู่ได้ไม่ถึง 2 ปีแม้จะทำดีแค่ไหน กระแสความรู้สึกหวาดกลัวหวาดระแวงจากชาวบ้านก็ยังคงอยู่ ทั้งที่นายอ้อดตั้งใจทำงานในความรับผิดชอบอย่างขยันขันแข็ง แต่ไม่อาจเข้าร่วมทำกิจกรรมใด ๆ กับใครได้เลย จนในที่สุดนายอ้อดก็ทนกระแสต่อต้านของชาวบ้านที่มากขึ้นทุกทีไม่ไหว เข้าวันหนึ่งจึงบากหน้ากลับไปโรงพยาบาลที่เคยรักษาเพื่อขอคำปรึกษา

(นที ศศิวิมล, 2557 : 20)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า คนชายขอบผู้ป่วยจิตเวชถูกคนในชุมชนกีดกัน ถูกแยกออกไปจากชุมชน ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกโดดเดี่ยว ใช้ชีวิตอยู่คนเดียว ไม่มีเพื่อน ไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ดังเช่นผู้ป่วยจิตเวชชื่อนายอ้อด ถูกรักษาที่โรงพยาบาลจนกลับใช้ชีวิตปกติได้ แต่เมื่อกลับถึงบ้าน ไม่มีใครอยากคบหา แม้เขาพยายามทำตัวดี ขยันทำงานมากแค่ไหน ก็ไม่มีใครอยากเป็นเพื่อนกับเขา ทำให้เขารู้สึกหวาดกลัวที่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน จนต้องกลับไปโรงพยาบาลเพื่อขอคำปรึกษา ทำให้เห็นว่า ผู้ป่วยจิตเวชถูกคนในสังคมดูถูกกีดกันให้ออกไปจากสังคมใหญ่ ซึ่งอาจทำให้ผู้ป่วยไม่มีโอกาสฟื้นคืนสู่สภาวะ หรือแม้แต่ฟื้นคืนแล้วก็อาจป่วยใหม่ได้อีก

นวนิยาย เรื่อง เพื่อนรักริมโขง ได้กล่าวถึงปัญหาของชาวเวียดนามอพยพว่า เป็นกลุ่มคนที่ยากจนถูกคนในท้องถิ่นกีดกัน มีชีวิตที่ยากลำบาก คนในชุมชนส่วนมากไม่ยากใจใกล้ชิดกับชาวเวียดนาม ดังตัวอย่าง “ถึงพวกมึงจะยอมเป็นเพื่อนกูยังงั้น คนอื่นเขาก็ไม่ยอมเป็นเพื่อนกูเหมือนพวกมึงสองคนอยู่ดี เพราะว่ากูเป็นแคว แถมเป็นแควทุกซอกทุกต่างหาก” เตียนเจียมตัวว่าตนเป็นลูกคนญวนฐานะยากจน...

(เขมชาติ เทพไชย, 2547 : 47)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ชาวเวียดนามอพยพประสบปัญหาการถูกกีดกัน คนในชุมชนส่วนมากไม่ชอบชาวเวียดนามอพยพ ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ชาวเวียดนาม เห็นได้จากคำพูดของเด็กที่ชื่อเตียนครอบครัวของเขาเป็นครอบครัวชาวเวียดนามอพยพที่ยากจน แม้มีเพื่อนคนไทยสองคนยอมรับเขาเป็นเพื่อน แต่เตียนรู้ความจริงว่า คนอื่นไม่มีใครอยากเป็นเพื่อนของเขา เด็กเตียนเข้าใจว่าคนในท้องถิ่นดูถูกชาวเวียดนามเขาเองก็รู้สภาพตนเองลำบากมาก การใช้ชีวิตอยู่ในต่างถิ่นทำให้เขาประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เขารู้ความจริง รู้ความคิดของคนในท้องถิ่นที่มีต่อชาวเวียดนามอพยพ ทำให้เห็นปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อย้ายไปอยู่ถิ่นใหม่ คุณคนในท้องถิ่นดูถูก กีดกัน ทำให้การใช้ชีวิตลำบาก

1.4 ปัญหาการศึกษา

นวนิยาย เรื่อง เพื่อนรักริมโขง ได้กล่าวถึงปัญหาความยากจนของครอบครัวชาวเวียดนามอพยพว่า ครอบครัวชาวเวียดนามอพยพไม่มีเงินส่งลูกไปเรียนหนังสือ บ้านมีลูกหลายคน เพียงเลี้ยงลูกให้มีชีวิตอยู่รอดก็เป็นสิ่งยากสำหรับผู้เป็นแม่ที่ต้องเลี้ยงลูกหลายคนด้วยตัวคนเดียว ดังตัวอย่าง

“เพราะอย่างนี้เองหรือ แม่ถึงไม่ได้ให้เงินมาโรงเรียน” ล้วนซึกเพื่อนด้วยความสลด แม่ครอบครัวเขาเองจัดว่ายากจน แต่อย่างน้อยเขาก็มีห่อข้าวกับเงินอีกสองบาทมาโรงเรียน

“ไม่หรอก....กูรู้ว่าแม่กูมีเงิน แม่กูก็ต้องให้เงินกูมาโรงเรียนเหมือนกับคนอื่น ๆ เหมือนกัน แต่นี่แม่กูไม่มีจริง ๆ กูมีพี่น้องตั้งหกคน แต่ละคนกินจุยังกะช้าง แค่ว่าพวกกูกินอยู่ที่บ้านแม่กูก็แย่แล้ว”

(เขมชาติ เทพไชย, 2547 : 47)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาความยากจนทำให้เกิดปัญหาการศึกษา สำหรับครอบครัวที่ยากจน สิ่งสำคัญที่สุดคือ พยายามเลี้ยงคนในครอบครัวให้มีชีวิตอยู่รอด มีอาหารกิน ถ้าการเลี้ยงชีพนั้นมีปัญหา การส่งลูกไปเรียนหนังสือยิ่งเป็นสิ่งที่ยาก เพราะขาดแคลนเงินทุนทรัพย์ทำให้ลูกไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา เห็นได้จากเด็กชาวเวียดนามอพยพชื่อเตียน ครอบครัวมีพี่น้องหกคน มีฐานะยากจน แม่คนเดียวต้องเลี้ยงลูกหลายคน ไม่มีเงินส่งลูกไปเรียน ทำให้เห็นว่า กลุ่มคนที่อพยพมาใช้ชีวิตอยู่ในถิ่นใหม่ใช้ชีวิตยากลำบาก ยากจน แค่เลี้ยงชีพก็เป็นสิ่งที่ยาก เด็กชายขอบจึงต้องสูญเสียโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา นวนิยาย เรื่อง ช่างสำราญ ได้กล่าวถึงปัญหาการศึกษาของเด็กบ้านแตกชื่อกำพล เขาไม่ได้ไปเรียนนับแต่ถูกทอดทิ้ง ดังตัวอย่าง

อีกเทอมเดียวกำพลจะจบประถมหนึ่ง แต่เขาไม่ได้ไปเรียนอีกเลยนับแต่ถูกทอดทิ้ง

(เดือนวาด พิมวนา, 2546 : 49)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า เด็กคนชายขอบมีปัญหาเรื่องการศึกษา ไม่สามารถเรียนหนังสือเหมือนเด็กคนอื่น สาเหตุมาจากปัญหาครอบครัว ทำให้เด็กคนชายขอบไม่มีโอกาสเรียนหนังสือ เห็นได้จากเด็กบ้านแตกชื่อกำพล กำพลไม่ได้เข้าโรงเรียนหลังจากถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง เพราะขาดทุนทรัพย์ทางการศึกษา เด็กชายขอบจึงต้องเสียโอกาสการศึกษา ซึ่งอาจทำให้เด็กชายขอบตกอยู่ในสถานะความเป็นชายขอบตลอดไป ไม่มีโอกาสพัฒนาชีวิตตนเอง ให้มีอนาคตที่สดใส

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปได้ว่า นวนิยายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คนชายขอบในบริบทต่าง ๆ ประสบปัญหาที่เหมือนกัน คือ ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย คนชายขอบส่วนใหญ่ไม่มีบ้านของตนเอง พักอาศัยในสถานที่เก่าแก่ สกปรก สภาพบ้านมีลักษณะทรุดโทรม ฝุ่นผง ไม่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ปัญหาความรุนแรงทางร่างกาย คนชายขอบถูกทำร้ายร่างกายโดยไม่มีเหตุสมควร ทำให้คนชายขอบได้รับบาดเจ็บ และไม่มีทางต่อสู้ ไม่สามารถแจ้งความช่วยเหลือตนเองได้ ปัญหาถูกกีดกัน คนชายขอบถูกคนในชุมชนกีดกัน ถูกเหยียดหยาม คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ยอมเข้าใกล้ชิดคนชายขอบ และ

ไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมกัน พยายามแยกคนชายขอบออกจากสังคม และปัญหาการศึกษา ครอบครัวคนชายขอบ ไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็ก มีฐานะยากจน ขาดทุนทรัพย์ทางการศึกษา ทำให้เด็กชายขอบไม่สามารถเรียนหนังสือเหมือนเด็กทั่วไปได้

2. ปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม

ปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในนวนิยายดังกล่าว ได้แก่ ปัญหาครอบครัว และปัญหาสุขภาพจิต ดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาครอบครัว

นวนิยาย เรื่อง ช่างสำราญ นำเสนอปัญหาในครอบครัวของเด็กบ้านแตกชื่อกำพล พ่อแม่ทะเลาะกัน แม่ของกำพลจึงขนของย้ายออกจากบ้าน จากกำพลไป ดังตัวอย่าง

หลายวันก่อนบ้านของกำพลเกิดเรื่อง พ่อกับแม่ทะเลาะตบตีกันเสียงดังไปถึงไหนต่อไหน แม่เหวี่ยงพัดลมคอกหัก พ่อโยนกระตักน้ำร้อนข้ามหัวแม่ออกไปนอกบ้าน ตกกลางคืน แม่พารถกระบะมาจอดหน้าบ้าน ขนข้าวของขึ้นรถจนบ้านโล่ง แม่จากไปโดยขี่มอเตอร์ไซด์นำรถกระบะบรรทุกของ คลานตามช้า ๆ พ่อเท้าสะเอวมองผงกหัวหมึก ๆ น้องชายของกำพลร้องไห้จ้วดยู่ในบ้าน

(เดือนวาด พิมวนา, 2546 : 15)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า เด็กชายขอบมีปัญหาครอบครัว เป็นปัญหาระหว่างพ่อและแม่ มีความขัดแย้ง ทะเลาะวิวาทกัน สุดท้ายทำให้ครอบครัวแตกแยก คนในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดอาจเป็นเด็ก เนื่องจากปัญหาระหว่างพ่อแม่ ทำให้ครอบครัวแตกแยก ไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่กับพ่อแม่ด้วยกัน เด็กจะไม่ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเต็มที่ จะรู้สึกเสียใจกับสภาพครอบครัวตนเอง ดังเด็กกำพล พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกัน แล้วแม่ก็ขนของย้ายออกจากบ้าน สุดท้ายพ่อก็ทิ้งเขาไปด้วย กลายเป็นเด็กเร่ร่อน ทำให้เห็นว่า เด็กบ้านแตกกลายเป็นเด็กชายขอบเนื่องจากปัญหาครอบครัว ส่งผลให้เด็กกลุ่มนี้ไม่มีใครดูแล และตนเองอายุน้อยก็ไม่สามารถเลี้ยงชีพตนเองได้ ต้องพึ่งพาคนอื่น สภาพเหมือนเด็กเร่ร่อน

2.2 ปัญหาสุขภาพจิต

นวนิยาย เรื่อง สมานจิตบันเทิง นำเสนอปัญหาของผู้ป่วยจิตเวชชื่อนายอ๊อด กล่าวว่านายอ๊อดร่างกายผอม ชีวิตยุ่งเหยิงรุ่มรวย อยู่แต่ในบ้าน ขโมยของในครอบครัว ทำให้พ่อเสียใจ ดังตัวอย่าง

นายอ๊อดกลายเป็นไอ้ขี้ยาผอมกะหร่องที่หมกตัว เสพยาอยู่แต่ในบ้าน ขโมยของพ่อไปขาย จนพ่ออดทนระอาใจ พี่น้องก็ตีตัวออกห่าง เพื่อนบ้านไม่อยากเข้าใกล้....นายอ๊อดวันนั้นกำลังเมายาจนหน้ามืดตาลาย... เขาคิดว่ามีคนจะมาดักทำร้ายดักฆ่า จะจับตัวไปส่งตำรวจ ความกลัวบังเกิดจนเนื้อตัวสั่น เขารู้สึกเหมือนหมาจนตรอกที่กำลังจะถูกคุมขัง นานที่นั่นเด็กหญิงวัย 7 ขวบผู้เป็นหลานแท้ ๆ ก็โผล่ขึ้นมา เขาก็ต้องรีบคว้าโอกาสเอาตัวรอดด้วยการจับเด็กคนนี้ไว้เป็นตัวประกันเพื่อเอาชีวิตรอด

(นทธี ศศิวิมล, 2557 : 16)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า คนชายขอบมีปัญหาสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่สามารถดูแลชีวิตตนเองให้ดี มีพฤติกรรมผิดปกติ ทำร้ายตนเองและคนอื่นด้วย ทำให้คนในครอบครัวเป็นทุกข์ เสียใจ และคนในชุมชนไม่มีใครอยากเข้าใกล้ ดังชีวิตของนายออด ไม่มีงานทำ เสพยาเสพติดอยู่แต่ในบ้าน มีปัญหาสุขภาพจิต ทำให้มีอาการผิดปกติทำร้ายหลานสาวของตนเอง ซึ่งทำให้เห็นว่า คนชายขอบที่มีปัญหาสุขภาพจิตจะเป็นภาระของครอบครัว ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ชีวิต ถูกแยกออกจากสังคม

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปได้ว่า นวนิยายเรื่อง *ช่างสำรวจ และสมานจิตบันเทิง* สะท้อนให้เห็นปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม คือ ปัญหาครอบครัว เด็กชายขอบมีความขัดแย้งกับครอบครัว พ่อแม่ของเด็กชายขอบก็มีปัญหาระหว่างกัน ทำให้เด็กต้องประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง ไม่มีใครเลี้ยงดู กลายเป็นเด็กเร่ร่อน ครอบครัวไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาของเด็ก ไม่อบรมสั่งสอนเด็ก ส่งผลให้เด็กหันไปทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้ คนชายขอบมักไม่ได้รับความรัก และความอบอุ่นจากครอบครัว ปัญหาสุขภาพจิต คนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรมมีปัญหาสุขภาพจิต ทำให้ถูก คนอื่นกีดกัน ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ชีวิต ใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวน่าสงสาร

3. ปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์

ปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ที่ปรากฏในนวนิยายดังกล่าว ได้แก่ ปัญหาในการขอสัญชาติ และปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ดังต่อไปนี้

3.1 ปัญหาในการขอสัญชาติ

นวนิยายเรื่อง *เสียงเพรียกจากเทือกเขาบิล็อกตอง* นำเสนอว่า ผู้ไร้สัญชาติมีปัญหาในการขอสัญชาติไทย ขอกำนันและผู้ใหญ่บ้านช่วยเหลือยาก ดังตัวอย่าง

ลาซุพยายามดำเนินการเรื่องสิทธิการเป็นคนสัญชาติไทย แต่ก็ต้องพบกับปัญหามากมาย แม้เป็นหญิงวิกลจริต ต้องมีคนรับรอง เพื่อนบ้านเป็นได้แค่พยานส่วนหนึ่ง หลัก ๆ ต้องเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ความวุ่นวายเริ่มตามมาอีกครั้ง ข้อแลกเปลี่ยนหลายอย่างตามมาเป็นวงจรอุบาทว์ คนเก่าแก่ในหมู่บ้านหลายคนไม่อยากรยุ่งเกี่ยว...

(เสาวรี เอี่ยมละออ, 2564 : 177-178)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า คนชายขอบผู้ไร้สัญชาติที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทย มีปัญหาการขอสัญชาติไทย ถึงแม้รู้รากเหง้าของตนเอง รู้พ่อแม่ตนเองเป็นพลเมืองไทย แต่คนในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพจิตไม่สามารถช่วยรับรองสถานภาพได้ การขอสัญชาติไทยมีหลายขั้นตอน ต้องมีบุคคลของหมู่บ้านเดียวกันรับรอง และบุคคลสำคัญที่ช่วยเหลือได้คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านผู้ไร้สัญชาติ แต่ไม่มีใครอยากช่วยผู้ไร้สัญชาติ ทำให้การขอสัญชาติไทยดำเนินไปยาก แต่ผู้ไร้สัญชาติก็จะพยายามต่อสู้ เรียกร้องสิทธิของการเป็นพลเมืองไทย

3.2 ปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์

นวนิยายเรื่อง เพื่อนรักริมโขง กล่าวถึงปัญหาระหว่างชาวลาวอพยพกับชาวเวียดนามอพยพในสังคมไทย เด็กชาวลาวอพยพซื้อคำหล้าเกลียดชังเด็กชาวเวียดนามซื้อเตียนด้วยสาเหตุทางประวัติศาสตร์ ทำให้เตียนถูกคำหล้าทำร้ายร่างกาย ดังตัวอย่าง

“กูบ่เชื่อ....” คำหล้าสบถเสียง กระซกตัวสุดแรงเกิด เมื่อหลุดจากวงแขนของปู่และลั่นเจ้าหนูจากฝั่งลาวกระโจนเข้าหาเตียนด้วยความแค้น ตามความเข้าใจของคำหล้า นั้น เขาต้องสูญเสียบ้านเกิดซ้ำ ยังต้องพลัดพรากจากพ่อแม่ก็เพราะคอมมิวนิสต์ และผู้ที่พาคอมมิวนิสต์เข้ามาเมืองลาว ก็คือชาวเวียดนามเหนือหรือที่ทุก ๆ คนชอบเรียกว่า “แกว” เตียนรู้สึกหดหู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นยิ่งนัก... หลับตาลงด้วยความรู้สึกปวดร้าว ความรู้สึกนี้มันทิ่มแทงใจของเจ้าหนูวัยสิบสามขวบลิ้นก

(เขมชาติ เทพไชย, 2547 : 122)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า คนชายขอบในบริบทชาติพันธุ์มีความขัดแย้งกัน ซึ่งเกิดจากสาเหตุทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากคนปัจจุบันไม่ได้เปลี่ยนความเชื่อ ความคิดเกี่ยวกับปัญหาอดีต ทำให้เกิดความขัดแย้งกัน และเกิดปัญหาความรุนแรง ทำร้ายจิตใจของผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ เห็นได้จากการกระทำของเด็กชาวลาวอพยพซื้อคำหล้าที่กระทำต่อเด็กชาวเวียดนามซื้อเตียน ตามความเข้าใจของคำหล้า ชาวเวียดนามเป็นผู้ทำลายบ้านของเขา ทำให้เขาต้องสูญเสียบ้านเกิด ยังต้องพลัดพรากจากพ่อแม่มาอยู่ในสังคมไทย เขาจึงเกลียดชังชาวเวียดนาม เกลียดชังเตียน และทำร้ายร่างกายเตียนด้วย สำหรับเตียนผู้ได้รับบาดเจ็บ เขารู้สึกปวดร้าวเจ็บใจ ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ได้ทำร้ายชาวลาวอะไร แต่ต้องถูกทำร้ายร่างกายโดยที่ตนเองไม่ได้ทำผิดอะไร ทำให้เห็นว่า คนชายขอบในบริบทชาติพันธุ์ประสบปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาความรุนแรงระหว่างชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากสาเหตุทางประวัติศาสตร์ เกิดจากความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจที่มีต่อบุคคลในอดีต เรื่องในอดีต แต่เอามาลงโทษคนในปัจจุบัน ทำร้ายจิตใจและร่างกายของคนปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปได้ว่า นวนิยายเรื่อง เสียงเพรียกจากเทือกเขาบิล็อกตอง และเพื่อนรักริมโขง สะท้อนให้เห็นปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ คือ ปัญหาในการขอสัญชาติไทย คนชายขอบผู้ไร้สัญชาติหาหลักฐานรับรองสถานภาพของตนเองยาก ไม่มีใครช่วยเหลือ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานบางอย่างได้เช่นเดียวกับบุคคลที่เป็นพลเมืองไทย และปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ คนชายขอบมีความขัดแย้งกับชาติพันธุ์อื่น มีปัญหาด้านทัศนคติ ทำให้ไม่เข้าใจกัน และมีปัญหาความรุนแรงเกิดขึ้น

4. ปัญหาของกลุ่มคนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ

ปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจที่ปรากฏในนวนิยายดังกล่าว ได้แก่ ปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน และปัญหาค่าแรง ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน

นวนิยายเรื่อง คนข้ามฝัน นำเสนอว่า ลูกเรือมีความหวาดกลัวและความกังวลกับงานที่ทำ โดยเฉพาะช่วงฤดูฝน อาจประสบอันตรายต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

ไม่ใช่ปัญหาเรื่องเงินหรือความอยากได้อะไรก็มี ทุกคนเริ่มหมดความอดทน ท้องทะเลกำลังย่างเข้าสู่ฤดูฝนอีกครั้ง กลางหน้าร้อนที่ผ่านมา เรืออวนลากไทยถูกเขมรกวาดต้อนเข้ากัมพูชาและเมืองเรียบหลายสิบลำ เรือใหญ่ลากเวียดนามก็หายจากทะเลไปนับสิบลำ ลูกเรือส่วนหนึ่งหากไม่ถูกขังคุกที่เมืองกวางลองก็อาจกลายเป็นศพเฝ้าทะเล

(ประชาคม ลุนาชัย, 2543 : 380)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ลูกเรือประสบอันตรายต่าง ๆ ในการทำงาน สภาพแวดล้อมการทำงานไม่ปลอดภัย มีความเสี่ยงสูง ทำให้ลูกเรือรู้สึกกังวลและหวาดกลัว ทำงานบนเรืออวนลากต้องมีความอดทนสูง เพราะทำงานหนักและอันตราย ไม่มีใครสามารถรับรองความปลอดภัยในการทำงานให้พวกเขาได้ ลูกเรือทำงานจึงต้องระมัดระวัง โดยเฉพาะช่วงฤดูฝน ไม่ควรออกทะเล แต่ก็ยังมีเรือบางลำเพื่อจับปลาได้มากยอมไปเสี่ยง พาลูกเรือไปเสี่ยงจนเสียชีวิตกลางทะเล ทำให้เห็นว่า ลูกเรือทำงานอันตราย ไม่ได้รับการคุ้มครองประกอบอาชีพที่มีความเสี่ยงสูง

4.2 ปัญหาค่าแรง

นวนิยาย เรื่อง คนข้ามฝัน ได้กล่าวถึงเรื่องการคิดเงินเดือนให้ลูกเรือประมงชีพ เขาทำงานมาเกือบปี ออกเรือหลายเที่ยว ได้เงินเดือนแค่เที่ยวเดียว ดังตัวอย่าง

“อยู่เกือบปีทำงานได้สักก็มาน้อย” แก่แกก็ว่า “เอาแต่ก่อเรื่อง ทำให้คนอื่นบาดเจ็บทำงานไม่ได้ ทำตัวแบบนี้ไม่คิดเงินให้หรอก”

“ต้องคิดให้เขาตามสมควร” เจียงแย้ง

“ทำเต็มที่เที่ยวเดียวใช้ไหม” ยายเง่งสรุป “เงินดีเงินเดือนให้เที่ยวเดียว จะให้เหมือนคนอื่น ๆ ไม่ได้หรอก”

(ประชาคม ลุนาชัย, 2543 : 107)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ลูกเรือประมงประสบปัญหาในการทำงาน คือได้รับค่าจ้างน้อย ไม่เป็นธรรม ลูกเรือประมงทำงานหนัก แต่เงินเดือนที่ได้ไม่คุ้มกับการทุ่มเทของตนเอง ถูกเจ้านายบีบคั้น เป็นกลุ่มคนที่ต่ำต้อย ไม่มีทางต่อสู้กับเจ้านาย ต้องพึ่งพางานของเจ้านายเลี้ยงตนเอง เห็นได้จากการคิดเงินเดือนให้ชีพทำงานหนัก ได้รับการยอมรับจากใต้ถ้ำ แต่เจ้านายหาว่าเขาก่อเรื่องในช่วงแรก ๆ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เป็นความผิด

ของเขา จึงคิดเงินเดือนให้ซัพแท่เที่ยวเรือเดียว ทำให้เห็นว่า ลูกเรือประมงอยู่ในฐานะที่ต่ำต้อย ถูกคนที่ฐานะทางการเงินสูงรังเกียจ ปีบคั้น

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปได้ว่า นวนิยายเรื่อง *คนข้ามฝัน* สะท้อนให้เห็นปัญหาเฉพาะกลุ่มคนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ คือ ปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน และปัญหาค่าแรง คนชายขอบทำงานที่มีความเสี่ยงสูง อันตราย ไม่ได้รับการคุ้มครอง ได้รับค่าจ้างน้อย ไม่เป็นธรรม ถูกเจ้านายบีบคั้น ไม่มีทางต่อสู้

5. แนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบ

แนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบพบว่า มีแนวทางแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต แนวทางแก้ไขปัญหาคาดแคลนทุนทรัพย์ แนวทางแก้ไขปัญหาการเลี้ยงดูเด็กบ้านแตก แนวทางแก้ไขปัญหาการศึกษา แนวทางแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงทางร่างกาย และแนวทางแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงทางจิตใจ ดังต่อไปนี้

5.1 แนวทางแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต

นวนิยายเรื่อง *สมานจิตบันเทิง* นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาสุขภาพของผู้ป่วยจิตเวช คือให้ผู้ป่วยมีกิจกรรม ได้ดูแลตัวเอง มีกิจกรรมให้ทำ ร่วมกันกับคนปกติบ้าง และต้องเปลี่ยนทัศนคติของคนอื่นที่มีต่อผู้ป่วยจิตเวชโดยเชิญพระสงฆ์มาให้ความรู้เรื่องผู้ป่วยจิตเวช ดังตัวอย่าง

“แล้วอาการผู้ป่วยดีขึ้นไหมครับ” นายตุ้ยถามพลาง ก้มจดยิก ๆ

หลวงพ่พระครูส่ายหน้า “อาการแค่ทรงๆ ไม่แย่ง แต่ก็ไม่ดีขึ้น ที่นี่เราเลยปรึกษาปัญหากับทางโรงพยาบาลอีกที ว่าทำอย่างไรอาการผู้ป่วยจะดีขึ้นได้ เขาก็แนะนำมาว่าควรให้ผู้ป่วยมีกิจกรรม ได้ดูแลตัวเอง มีกิจกรรมให้ทำ ร่วมกันกับคนปกติบ้าง แต่ที่นี้เรายังติดอยู่ที่เรื่องทัศนคติของคนในชุมชน ก็เริ่มมาคิดว่าจะค่อย ๆ เปลี่ยนความคิดเขาอย่างไร... เชิญพระคณะสงฆ์ทั้งตำบล จัดธรรมะสัญจรไปสวดสะเดาะเคราะห์ต่อชะตาเสริมสิริมงคลประจำปี ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้ง 17 หมู่บ้าน แล้วสอดแทรกความรู้เรื่องผู้ป่วยจิตเวชเข้าไป”⁸⁴

(นที ศศิวิมล, 2557 : 16)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาสุขภาพของคนชายขอบไว้ว่า หลวงพ่อเป็นผู้ช่วยเหลือผู้ป่วยจิตเวชติดต่อกับโรงพยาบาล ขอคำแนะนำต่าง ๆ เพื่อช่วยให้อาการผู้ป่วยดีขึ้นได้ โดยกล่าวว่า ต้องให้โอกาสคนชายขอบได้เข้าร่วมกิจกรรมกับคนปกติ ใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วไป อย่ามองผู้ป่วยจิตเวชเป็น “คนอื่น” และกีดกันผู้ป่วยจิตเวช นอกจากนี้ คนในชุมชนควรเข้าใจสถานการณ์ของคนชายขอบกลุ่มนี้ ให้ความช่วยเหลือกัน และเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับผู้ป่วยจิตเวช โดยมีพระสงฆ์ให้ความรู้เรื่องผู้ป่วยจิตเวช เพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจชีวิตของคนชายขอบกลุ่มนี้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้อาการผู้ป่วยดีขึ้นได้

5.2 แนวทางแก้ไขปัญหาลูกหลานคนทุนทรัพย์

นวนิยายเรื่อง สมานจิตบันเทิง นำเสนอว่า ผู้ป่วยจิตเวชมีปัญหาเรื่องเงิน ทางชมรมส่งเสริมดูแลผู้ป่วยจิตเวชจึงจัดตั้งกองทุนขอรับบริจาคจากญาติโยม เพื่อมีเงินส่งผู้ป่วยไปโรงพยาบาล ดังตัวอย่าง

“แล้วเราเอาเงินทุนมาจากไหนล่ะครับ”

“ขั้นแรกก็จัดตั้งกองทุนขอรับบริจาคจากญาติโยม อาศัยบอกบุญเอาในหมู่บ้านก่อน พอได้เงินก้อนแรก ก็มาใช้เหมารถพาคนป่วยไปโรงพยาบาลพร้อมกันทีเดียวเลย ก็ได้ยาได้คำแนะนำการรักษาเบื้องต้นมาจากทางคุณหมอ”

(นที ศศิวิมล, 2557 : 83)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาลูกหลานคนทุนทรัพย์ ไม่มีค่ารักษา ไม่มีค่ายา ไม่มีค่ารถพาคนป่วยไปกลับโรงพยาบาล คือมีชมรมส่งเสริมดูแลผู้ป่วยจิตเวชช่วยเหลือทางแก้ไขปัญหาลูกหลานคนทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นโครงการที่วัดจัดตั้งขึ้นมา โดยมีหลวงพ่เป็นผู้วางแผนจัดโครงการขึ้นมา หลวงพ่อและคณะโครงการช่วยเหลือผู้ป่วยจิตเวชได้จัดตั้งกองทุนขอรับบริจาคจากญาติโยม ทำให้มีเงินส่งผู้ป่วยจิตเวชไปรักษาที่โรงพยาบาล และได้ยาได้คำแนะนำการรักษาเบื้องต้นมาจากทางคุณหมอ ทำให้เห็นว่า พระสงฆ์ได้ทำบทบาทและหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยจิตเวช ทำให้ผู้ป่วยจิตเวชมีโอกาสปรับสภาพให้ดีขึ้น นอกจากนี้ ญาติโยมของผู้ป่วยจิตเวชก็มีส่วนช่วยให้ผู้ป่วยจิตเวชมีค่ารักษา มีค่ายา

5.3 แนวทางแก้ไขปัญหาลูกหลานคนทุนทรัพย์

นวนิยายเรื่อง ช่างสำราญ กล่าวถึงเด็กบ้านแตกชื่อกำพลถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง ไม่มีใครดูแลสั่งสอนครูของกำพลจึงบอกกำพลว่า จำอบรมสั่งสอนเขาแทนพ่อแม่ของเขา ดังตัวอย่าง

“ที่ครูพูดกับเธอมากกว่าคนอื่นเพราะครูต้องดูแลสั่งสอนแทนพ่อแม่ผู้ปกครองของเธอด้วย เว้นเสียแต่ว่า เธอ ดูแลตัวเองได้ ครูรู้ว่าวัยอย่างเธอต้องมีคนดูแล ต้องมีคนคอยบอกให้ทำนั่นทำนี่ แต่ถ้าเธอบอกตัวเองและทำตามที่ได้ตัวเองบอกได้ ทั้งตัดเล็บ สระผม ครูก็ไม่ต้องพูดมากอีก เข้าใจมั๊ยลูก”

(เดือนวาด พิมวนา, 2546 : 192)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า เด็กชายขอบที่ไม่มีผู้ปกครองดูแล อาจมีปัญหาต่าง ๆ เช่น ไม่รู้สิ่งที่ควรทำกับสิ่งที่ไม่ควรทำคืออะไร ไม่รู้จักดูแลสุขภาพตนเอง เนื่องจากไม่มีผู้ปกครองอบรมสั่งสอนเด็ก เด็กจึงไม่รู้ควรจัดการชีวิตของตนเองอย่างไร และอาจหลงไปเส้นทางที่ผิด วิธีแก้ไขปัญหานี้คือ มีผู้ใหญ่คนอื่นแทนผู้ปกครองของเด็กชายขอบ คอยสั่งสอนเด็ก ให้ความรู้เด็ก ให้เด็กรู้ว่าควรทำอะไร ไม่ควรทำอะไร ดังเช่นครูของเด็กกำพลที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง ครูจึงบอกว่าจะแทนพ่อแม่ของกำพลคอยอบรมสั่งสอนกำพล ซึ่งจะช่วยให้กำพลเติบโตตามทิศทางที่ถูกต้อง ช่วยแก้ไขปัญหาลูกหลานคนทุนทรัพย์ ในชีวิตของเด็กชายขอบ ทำให้เห็นว่า ผู้ที่เป็นครูได้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กชายขอบให้เป็นคนดี ให้เป็นคนมีคุณธรรม สามารถดูแลตนเองได้ และไม่สร้างปัญหาแก่คนอื่น เด็กชายขอบเมื่อเติบโตขึ้นจะสร้างผลประโยชน์แก่สังคมได้

5.4 แนวทางแก้ไขปัญหาการศึกษา

นวนิยายเรื่อง ช่างสำราญ กล่าวถึงเด็กบ้านแตกชื่อกำพล หลังจากพ่อแม่แยกกัน เขาก็ไม่ได้ไปโรงเรียน จนผ่านไปทอมหนึ่ง พ่อของกำพลมอบเงินให้เพื่อนบ้านหนึ่งพันบาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในช่วงเปิดเทอม กำพลจึงได้โอกาสไปเรียนหนังสือ ดังตัวอย่าง

ปีการศึกษาต่อมา กำพลได้กลับเข้าเรียนอีกครั้งที่โรงเรียน บ้านห้วยกะปิแห่งเดิมซึ่งเขาเคยเรียน พ่อของกำพลมอบเงินให้นางหมอนหนึ่งพันบาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในช่วงเปิดเทอม กำพลได้ชุดนักเรียนใหม่สองชุด รองเท้าหนึ่งคู่ ถุงเท้าสองคู่ กระเป๋านักเรียนใบเก่ายังอยู่ ค่าเล่าเรียนไม่ต้องเสีย เพราะเป็นโรงเรียนรัฐบาล หนังสือทางโรงเรียนมีให้ ซื้อแต่สมุดและดินสอเท่านั้น

(เดือนวาด พิมวนา, 2546 : 107)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า เด็กชายขอบประสบปัญหาการศึกษา คือขาดแคลนทุนทรัพย์ ไม่มีเงินส่งไปโรงเรียน ผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหานี้คือ ผู้ปกครองมีหน้าที่หลักส่งเด็กตนเองเข้าเรียนในสถานที่ศึกษา เด็กถึงมีโอกาสได้เรียนหนังสือ ถ้าผู้ปกครองไม่ส่งเสริมเรื่องเงิน เด็กจะไม่มีโอกาสไปเรียนหนังสือ ดังเช่น เด็กกำพล หยุดเรียนหนึ่งเทอม แล้วพ่อของเขาส่งเงินกลับมา จึงได้มีโอกาสไปเรียนหนังสือ นอกจากนี้ทางรัฐบาลก็มีส่วนช่วยให้เด็กที่ยากจนได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ดังที่ผู้เขียนกล่าวว่า ค่าเล่าเรียนของกำพลไม่ต้องเสีย เพราะเป็นโรงเรียนรัฐบาล หนังสือทางโรงเรียนก็มีให้ ทำให้เห็นว่า ผู้ปกครองและรัฐบาลให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กทุกคน เด็กชายขอบก็จะมีโอกาสเรียนหนังสือได้

5.5 แนวทางแก้ไขปัญหามารยาททางจิตใจ

นวนิยายเรื่อง เพื่อนรักริมโขง นำเสนอว่าเด็กชายเวียดนามอพยพซื้อเตียนถูกเพื่อนล้อปมด้อย ทำให้เขารู้สึกเสียใจ เพื่อนคนไทยซื้อปลาน้ำลอยใจเขา และบอกเตียนว่าไม่เป็นไร ต้องมั่นใจในตัวเอง ดังตัวอย่าง

“ทำไม่มีแต่คนชอบล้ออยู่เรื่อยวะ ภูเลือกเกิดได้ภูจะไม่เกิดเป็นแกว ภูก็อยากเป็นคนไทยอย่างพวกมึง”

เตียนมีน้ำเสียงตัดพ้อ “จะเป็นอะไรก็ช่างมันเถอะวะ ยังไง ภูมึงก็เป็นเพื่อนกับไอ้ปุ้ม แล้วจริง ๆ แล้วไอ้เขี้ยวมันก็พูดของมันถูก ไอ้เขี้ยวมันยังภูมิใจในความ เป็นลาวอีสานของมันเลย แล้วทำไมถึงไม่เอาอย่างมันมั่ง ต่อไปถ้ามึงได้เมียคนไทย มึงก็ถามเมียมึงว่า น้อง...ภูมิใจมั๊ยจะได้ฝัวเป็นแกว” ล้วนยิ้มอยากจะหัวเราะ ไอ้เขี้ยวนะไอ้เขี้ยวมึงคิดได้ยังไงประโยคนี้ ภูจะจำเอาไว้ไปใช้มั่งตอนภูโต

(เชมชาติ เทพไชย, 2547 : 92-93)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า คนชายขอบประสบปัญหามารยาททางจิตใจ ถูกคนอื่นเหยียดหยาม ทำให้เจ็บใจ และไม่มั่นใจในตัวเอง ไม่ชอบสถานภาพของตนเอง อยากเปลี่ยนสภาพชีวิตหรือสถานภาพตนเองให้เหมือนคนอื่น แต่เป็นสิ่งที่ยากที่จะทำให้ชีวิตตนเองเหมือนกับคนอื่น โดยเฉพาะสัญชาติตนเอง ซึ่งติดตัวมาตั้งแต่เราเกิด ดังนั้น สิ่งที่ยากไม่ได้ทำให้คนชายขอบเสียใจ แนวทางแก้ปัญหานี้ คือควรเปลี่ยน

ทัศนคติของตนเอง ให้ยอมรับสิ่งที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด ไม่ต้องไปสนใจคนอื่นจะพูดยังไร สิ่งสำคัญคือ ใจตัวเอง อย่าท้อถอย อย่าเสียใจหรือไม่มั่นใจในตัวเองกับคำพูดที่ทำร้ายจิตใจ จิตใจเราต้องเข้มแข็ง ใจต้องกว้าง เมื่อถูกคนอื่นใส่ร้าย เราก็จะมีพลังต่อสู้ได้ ไม่ทำให้ตนเองตกอยู่ในสถานะที่ลำบาก ดังคำพูดของเด็กคนไทยชื่อ ล้วน บอกเด็กชาวเวียดนามว่า ให้มั่นใจตัวเองเป็นชาวเวียดนามเหมือนเพื่อนชื่อเซียวที่มั่นใจตัวเองเป็นชาวลาวอีสาน เพียงเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนทัศนคติตนเอง เวลาถูกคนอื่นล้อว่าเป็นแกว เป็น ชาวเวียดนาม ก็จะยอมรับได้ ไม่ทำให้ตนเองเสียใจ

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปได้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหาคณขยชอบที่ปรากฏในนวนิยายดังกล่าว ได้แก่ แนวทางแก้ไขปัญหาสุภาพจิต คือ ให้วัดเป็นสถานที่ดูแลผู้ป่วยจิตเวช มีกิจกรรมให้ทำ ร่วมกันใช้ชีวิตกับคนปกติ เปลี่ยนทัศนคติของคนในชุมชนให้เข้าใจชีวิตผู้ป่วย อย่ากีดกันหรือดูถูกผู้ป่วยคนขยชอบ แนวทางแก้ไขปัญหาคาดแคลนทุนทรัพย์ คือ พระสงค์มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือคนขยชอบ จัดตั้งกองทุนขอรับบริจาค เรียกญาติโยมคนขยชอบและคนในชุมชนบริจาคเงินเพื่อแก้ปัญหาเรื่องขาดเงิน แนวทางแก้ไขปัญหาลี้ภัยเด็กบ้านแตก คือ ผู้ที่เป็นครูได้ทำหน้าที่แทนพ่อแม่ของเด็ก อบรมสั่งสอนเด็กขยชอบให้เป็นคนดี ให้เป็นคนมีคุณธรรม สามารถดูแลตนเองได้ และไม่สร้างปัญหาแก่คนอื่น แนวทางแก้ไขปัญหการศึกษา คือ ผู้ปกครองพยายามหาเงินส่งเด็กไปเรียน ทางรัฐบาลก็มีส่วนช่วยให้เด็กที่ยากจนได้มีโอกาสเรียนหนังสือ และแนวทางแก้ไขปัญหาคือความรุนแรงทางจิตใจ คือ มีเพื่อนให้กำลังใจ รู้จักยอมรับความจริงที่เปลี่ยนไม่ได้ เปลี่ยนความคิด และทัศนคติตนเอง ให้มีความมั่นใจกับตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคณขยชอบที่ได้จากการวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง *คนข้ามฝัน ช่างสำราญ เพื่อนรักริมโขง สมานจิตบันเทิง และเสียงเพรียกจากเทือกเขาบิล็อกตอง* ได้สะท้อนภาพปัญหาของคนขยชอบในบริบทต่าง ๆ ไว้มากมาย มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย คนขยชอบส่วนใหญ่ไม่มีบ้านของตนเอง ขาดทุนทรัพย์ ทำให้เด็กขยชอบขาดโอกาสการศึกษา และประสบปัญหาความรุนแรง คนขยชอบถูกทำร้ายร่างกาย ไม่สามารถปกป้องตนเองได้ และถูกคนในชุมชนกีดกัน ยังพบปัญหาเฉพาะกลุ่มคนขยชอบในสังคมและวัฒนธรรม คือ ปัญหาครอบครัว และปัญหาสุภาพจิต ปัญหาเฉพาะกลุ่มคนขยชอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ คือ ปัญหาในการขอสัญชาติไทย และปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และปัญหาเฉพาะกลุ่มคนขยชอบในบริบทเศรษฐกิจ คือ ปัญหาความปลอดภัยในการทำงาน และปัญหาค่าแรง นวนิยายดังกล่าวนอกจากได้นำเสนอให้ผู้อ่านเห็นภาพปัญหาของคนขยชอบแล้ว ผู้เขียนยังได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย ได้แก่ แนวทางแก้ไขปัญหาสุภาพจิต ผู้เขียนนำเสนอว่า คนรอบข้างอย่างมองคนขยชอบที่มีปัญหาจิตใจเป็น “คนอื่น” วิธีแก้ไขปัญหาคือ ควรเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลทั่วไป สังคมต้องให้โอกาสกลุ่มคนนี้มีกิจกรรมทำ ได้เข้าร่วมกับคนปกติ แนวทางแก้ไขปัญหาคาดแคลนทุนทรัพย์ คือ จัดตั้งกองทุนขอรับบริจาค

แนวทางแก้ไขปัญหาการเลี้ยงดูเด็กบ้านแตก นำเสนอว่า ครูผู้ที่เคารพนับถือ ทำหน้าที่แทนพ่อแม่ของเด็กที่ถูกทอดทิ้งอบรมสั่งสอนเด็ก แนวทางแก้ไขปัญหาการศึกษา นำเสนอว่า ผู้ปกครองและรัฐบาลร่วมมือกัน ให้เด็กมีโอกาสเรียนหนังสือ และแนวทางแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงทางจิตใจ ผู้เขียนนำเสนอว่า คนชายขอบต้องมีความมั่นใจ ต้องยอมรับความจริงที่เปลี่ยนไม่ได้ เปลี่ยนความคิด และทัศนคติตนเอง

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ชูศักดิ์ วิทยาภัก (2541 : 17-18) กล่าวว่า คนชายขอบถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงของประเทศและถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้คนเหล่านั้นมักมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสังคมใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นภาษา ศาสนา ความเชื่อ ทำให้ถูกมองว่าเป็นพวก ล้าหลัง ไร้การศึกษา มีวิถีการดำรงชีวิตเพียงแค่งชีพ และสอดคล้องกับแนวคิดการจำแนกประเภทคนชายขอบของ สุริชัย หวันแก้ว (2558 : 18-19) กล่าวว่า ในทางภูมิศาสตร์ “คนชายขอบ” มักเป็นกลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาเดิม ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขัน และยังหมายรวมถึงคนที่อยู่ชายขอบพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยไม่ได้เคลื่อนย้ายจากถิ่นฐานเดิม ในทางสังคมและวัฒนธรรม “คนชายขอบ” เป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหญ่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับจากผู้คนส่วนใหญ่ ในทางเศรษฐศาสตร์ คนชายขอบหมายถึงผู้ด้อยอำนาจ เป็นภาวะที่คนไม่มีอำนาจตกเป็นเบี้ยล่างของคนกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจและโอกาสทางสังคมที่สูงกว่า ทำให้คนกลุ่มดังกล่าวกลายเป็นกลุ่มคนชายขอบ จะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยนี้ค่อนข้างตรงกับแนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบของชูศักดิ์ วิทยาภัก และสุริชัย หวันแก้ว ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรขวัญ ทองเถาว์ (2554) เรื่อง ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน พบว่า คนชายขอบกลุ่มชาวเขาขาดโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากปัญหาความยากจน กลุ่มชาวเวียดนามอพยพคือพลเมืองไร้สัญชาติที่ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะพลเมืองไทย และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน คือคนยากจนที่ไร้ทักษะฝีมือ มีคุณภาพชีวิตต่ำ ทำให้เห็นว่า ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาคนชายขอบที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ออกมานั้น มีบางประเด็นสอดคล้องผลการวิจัยของภัทรขวัญ ทองเถาว์ และงานวิจัยของธัชชนก สัตยวินิจ (2564) เรื่อง สิทธิของคนชายขอบกับปัญหาที่ดินทำกิน: กรณีศึกษาชาวเขาเผ่าม้งป่ากลาง อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน พบว่า กลุ่มคนชายขอบชาวม้ง เป็นกลุ่มที่สังคมส่วนใหญ่มักไม่ได้ให้ความสนใจ โอกาส หรือสิทธิมากนัก ประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ถูกเอาเปรียบในการแสวงหาประโยชน์ ถูกลดทอนสิทธิในพื้นที่ทำมาหากิน

ผลการวิจัยด้านปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคาของคนชายขอบที่ปรากฏในนวนิยาย ทำให้เห็นว่า วรรณกรรมสามารถสะท้อนปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคาสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541 : 197) กล่าวว่า วรรณกรรมประเภทนวนิยายสะท้อนภาพของสังคม คือเรื่องราวของกลุ่มชนที่อยู่รวมกันภายใต้ระบบวัฒนธรรมเดียวกัน และสิ่งที่ผู้อ่านได้มองเห็นในนวนิยายเป็นสภาพย่อยสังคมที่นักเขียนอยู่ร่วมจริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เว่ย หวันลู่ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2546-2561 และ ศุภลักษณ์ หอมชื่น (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาสังคมในงานเขียนของเสาวรี พบว่า ปัญหาสังคมที่ปรากฏ

ในนวนิยาย ได้แก่ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ปัญหาเด็กขาดโอกาสทางการศึกษา สังคมชนบทมีปัญหาความยากจน ปัญหาการทำผิดกฎหมาย และพบว่าผู้เขียนได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมด้วย นวนิยายเรื่อง *คนข้ามฝัน ช่างสำราญ เพื่อนรักกรมโขง สมานจิตบันเทิง* และ *เสียงเพรียกจากเทือกเขาบิล็อกตอง* จึงเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าต่อสังคม ได้ทำหน้าที่สะท้อนปัญหาและทางแก้ไข ปัญหาของคนชายขอบ ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นความยากลำบาก อุปสรรค และปัญหาการดำเนินชีวิตของคนชายขอบ และได้มองเห็นแนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบที่ผู้เขียนเสนอแนะ ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยและผู้อ่านได้ตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคม เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจคนชายขอบ จนทำให้วรรณกรรมมีบทบาทและคุณค่าต่อสังคมอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

ผลงานวิจัยนี้ทำให้เห็นวรรณกรรมนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของคนชายขอบ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นสภาพของคนชายขอบในบริบทที่หลากหลาย เข้าใจความยากลำบากของคนชายขอบที่ต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากความยากจน การถูกกีดกัน ปัญหาครอบครัว การกดขี่ของผู้มีอำนาจ และผู้มีฐานะสูงกว่า และทัศนคติของบุคคล ส่งผลให้คนชายขอบต้องประสบอุปสรรคต่าง ๆ และหาทางแก้ไขด้วยตัวเองยาก ต้องมีผู้ใจดี เช่น เพื่อนสนิท เพื่อนบ้านของคนชายขอบ และผู้มีอิทธิพลทางสังคม เช่น พระสงฆ์ ผู้ทำธุรกิจมีฐานะทางการเงินที่ดี เห็นอกเห็นใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนชายขอบ และเข้าใจสภาพชีวิตของคนชายขอบ ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหาของคนชายขอบได้ นอกจากนี้ ยังทำให้เห็นบทบาทและคุณค่าของวรรณกรรมแนวชายขอบ ผู้เขียนพยายามเล่าเรื่องราวของคนชายขอบ เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้วิถีชีวิตของกลุ่มคนชายขอบ และสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับคนชายขอบที่มุ่งเน้นที่คุณค่าของความเป็นมนุษย์ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นอกเห็นใจ และให้ความช่วยเหลือคนชายขอบ ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้สามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้ เข้าใจความหลากหลายของผู้คนในสังคมไทย เข้าใจปัญหาของคนชายขอบ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนานคนชายขอบ เพื่อช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้เห็นว่าคนชายขอบมีปัญหาด้านชีวิตความเป็นอยู่ ขาดอาหาร ไม่มีที่อยู่อาศัยของตนเอง ขาดแคลนทุนทรัพย์ ไม่สามารถส่งเด็กเรียนหนังสือได้ ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐและสังคม คนชายขอบยังถูกกีดกัน ไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ถูกดูถูกเหยียดหยาม และถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ ผู้คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้าใจวิถีชีวิตของคนชายขอบ ไม่ได้มองเห็นผลกระทบของปัญหาคนชายขอบที่มีต่อสังคม ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการสร้างนโยบายที่ช่วยเหลือส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของ คนชายขอบ เพื่อช่วยให้คนชายขอบมีโอกาสในการสร้างอนาคตที่ดีขึ้นได้

2. ทุกคนควรมีความเข้าใจกับคนชายขอบมากขึ้น สังคมไทยควรมีการเผยแพร่เรื่องราวของคนชายขอบให้มากขึ้นโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนสามารถเห็นอกเห็นใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนชายขอบ และเปลี่ยนทัศนคติตนเอง ช่วยกันค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาคคนชายขอบเพื่อให้คนชายขอบได้รับสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาคคนชายขอบเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจากวรรณกรรม เช่น ปัญหาของกลุ่มผู้ใช้แรงงานในวรรณกรรมไทย

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบปัญหาคคนชายขอบจากวรรณกรรมไทยและจีน

เอกสารอ้างอิง

- เชมชาติ เทพไชย. (2547). *เพื่อนรักริมโขง*. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- ชัยเนตร ชนาคคุณ. (2555). *ตัวละครชายขอบในวรรณกรรมซีไรต์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูศักดิ์ วิทยาภัก. (2541). สังคมศาสตร์กับการศึกษาคนชายขอบ. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 11 (1), 2-25.
- เดือนวาด พิมวนา. (2546). *ช่วงสำราญ*. กรุงเทพมหานคร: สามัญชน.
- ทิมซีเอ็ด. (2562). SE-ED ชูยุทธศาสตร์ “ร้านหนังสือที่มีสาขามากที่สุดในประเทศ” พร้อมเปิดตัวโครงการ “มีน้อยอ่านมาก” และกิจกรรม “เพื่อน SE-ED” งานที่น่าทำที่สุดในโลกสำหรับวัยรุ่น. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา <http://news.se-ed.com/?p=6523>
- ธัชชนก สัตยวินิจ. (2564). สิทธิของคนชายขอบกับปัญหาที่ดินทำกิน: กรณีศึกษาชาวเขาเผ่าม้งป่ากลางอำเภอเขียงกลาง จังหวัดน่าน. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*. 2 (1) , 99-129.
- นที ศศิวิมล. (2557). *สมานจิตบันเทิง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ
- นวลฉวี กุลโรจนภัทร และคณะ. (2549). *เอกสารประกอบการสอน รายวิชาวิถีไทย*. พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ปฏิรูปประเทศไทย. (2559). การอ่านหนังสือนวนิยาย สำคัญต่อการพัฒนามนุษย์อย่างไร. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2566. แหล่งที่มา <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist /114340>
- ประชาคม ลุนาชัย. (2543). *คนข้ามฝัน*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.

- ภัทรขวัญ ทองเถาว์. (2554). *ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มาโนช ดินลานสกุล. (2549) วัฒนธรรมอำนาจ: กระบวนการผลักดันให้เป็นชายขอบ กรณีชาวเลในนวนิยายเรื่องเสียงเพรียกจากท้องน้ำ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 1 (1) , 140-152.
- รสลิน นิรันราย (2548) *ภาพสะท้อนเด็กและเยาวชนในนวนิยายของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2541). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ธรรมชาติ.
- เวย์ หวันรู้ (2563) *ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2546-2561*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง. คณะศิลปศาสตร์ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ศุภลักษณ์ หอมชื่น. (2564). *การศึกษาปัญหาสังคมในงานเขียนของเสาวรี*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. ภาควิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สนิท สมัครการ และ สุพรรณิ ไชยอำพร. (2549). *แนวความคิดและแนวทางการศึกษาปัญหาสังคมกับปัญหาสังคมไทยและมาตรการป้องกันแก้ไข*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการ โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สุรัชย์ หวันแก้ว. (2550). *คนชายขอบ: จากความคิดสู่ความจริง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวรี เอี่ยมละออ. (2564). *เสียงเพรียกจากเทือกเขาบิ๊อตกตอง*. กรุงเทพมหานคร: ประพันธ์สาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2545). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ